

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Sacra-||mento Evcharistiae,|| contra Oecolampadium,
opusculum:||**

Clicthove, Josse

Coloniae, 1527

VD16 C 4208

Aliorum insuper illustrium autor[um]: luonis Carnotensis & conscriptoris
theologiae naturalis, cumplaerisq[ae] alijs, testimonio; comprobari etiam
corporis Christi in eucharistia, ueritatem. XVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30220

DE SACRAMENTO

nici corporis, mutatur materies, & spēs seruat
Pristia manet forma: sed noua gratia, quia noua
substantia, noua qdem: non in se, sed in hmoi spe-
cie. Nouum plane, quod carnis dominicæ substan-
tia in aliena specie sumpta: sanctificationem uirtu-
tis, animæ confert, & spūalem mundat substantiā
in mysterio altaris immaculata caro. Nouum q-
dē. & supra reliquorū usum sacramentorū: qd nō
mō sanctificationis noua gratia datur, sed & sub-
stantia naturalis mutatur. Nam p sacramenti be-
nedictionem: accipit oblatu panis hanc ineffabi-
lem mutationē ex mystica consecratione. & uer-
bi uiuentis copulatione: hæc uiuifica gratia in car-
nem Christi redundat. Caro enim non prodest ge-
quam: sed spūs qui uiuificat, sacrosanctæ carni cō-
ferens in solenni sacramento spūalem efficaciam:
ad uiuificandos tanti participes mysterij. Formo-
sus ergo in stola: hoc est i carne sua. sed multo for-
mosior: in assumpto spū. qui utiq; carne præstan-
tior: quia uerbo uicinior. Sic Bernardus. Quid au-
tem ad hæc hiscere audebit aut poterit Oecolam-
padius uidens uenerabilem hunc patrem, non mi-
nus doctrina quā sanctitate conspicuum, diluci-
de testificari: quod in admirabili eucharistiæ my-
sterio, dominicæ carnis substantia in aliena specie
sumitur. quodq; in pristina panis forma, noua est
substantia: corporis. s. Christi, quod post cōsecre-
tionē ibi ueraciter adest, & ante nequaquā, aderat.

Ioan, 6.

Aliorum insuper illustrium authorum.
Iuonis Carnotensis, & conscriptoris theo-
logiæ naturalis, cum plerisque alijs, testimo-
nio: comprobari etiam corporis Christi in

SVnt & complures alij authores sacri, nō in celebres: qui suis scriptis etiam confirmarūt uerā corpis Christi in eucharistia praesentiam. E quorū numero nūc prodeat in mediū Iuo Carnotensis epūs: eruditione sacra & uitae probitate eximius, qui in epistola ad Haymericum Aquitinensem abbatem: aperiens rectam intelligentiam quorundā uerborum Augustini (q̄ iuxta corticem literae: ingesserant quendam scrupum legentibus) eandē approbat ueritatem de praesentia dominici corporis in sacra eucharistia, in hunc modū. Dixisti te hāere in quibusdā uerbis beati Augustini, conātis de terminare uerba domini: duodecim apostolos instruentis qui remanserant, septuaginta ferme abeuntibus retro. Sunt autē hāc uerba. Non hoc corpus quod uidetis, manducaturi estis: neq; bibaturi illum sanguinē, quem faturi sunt illi qui me crucifigent. Quod sic conuenienter intelligi pōt: quia ipsum est, & non ipsum. Ipsum quidem materiali essentia: sed non uisibili forma.

Vnde & subditur. Et si necesse est illud uisibiliter celebrari: necesse est tamen inuisibiliter intelligi. Ipsi em̄ qui recesserunt a domino: putabant qd̄ carnes domini uiuentis, bestiali more essent in frustra scissuri, & aut elixas aut assas in ueribus comesturi. Quod si nollent: nō possent eius esse discipuli. Et paulo post. Neq; enim quod de altari sumimus, beatus Augusti. uerū corpus esse negaret: qui hoc in plerisq; tractatū suorū locis euidenter affirmat. Hāc ille. ¶ Et recte qdem sentit is author probatissimus: Augustinū in multis operū suorū locis affirmare ueritatem corporis

Iuo Carn.

Ioan. 6.
August.

Idem Iuo

DE SACRAMENTO

sti in eucharistia. Nā ut plurimos omittamus, sententia praedicta assertorios Augustini locos: in expositione psalmi nonagesimi octavi, unde sumpta sunt praedicta uerba (q̄ hesitationē nōnullis iniecerant, ob intricatū ipsorū sensū) paulo ante ea ipsa praemittit Augusti. De carne q̄dem Mariā, carnē Christus accepit, & in ipsa carne ambulauit & ipsā carnē nobis manducandā ad salutem dedit.

Augusti.

Hac ibi. Non potuit sane explicatioribus uerbis & euidentioribus declarare Augusti, hanc suā sententiam: quod crediderit uerū Christi corpus substantialiter in eucharistia contineri quam cū dixit quod carnem suam manducandam nobis ad salutem dedit. Non enim alio quouis modo suam nobis exhibuit manducandam carnem: quam in eucharistia sacramento. Sunt & alia plures sententiae, supra adductae ex Augustino: id ipsum perspicue monstrantes, quod recte senserit Augustinus de hoc mysterio. Et complures alia: studioso lectori in eius uersanti operibus, affatim occurrent.

Capite. 12

Deniq; idem sacer Carnotensium antistes Iuo: in praedicta epistola, circa eorundē Augustini uerborū explanandam intelligentiam accuratius insisterit.

Idem Iuo,

ait Nos immolatum Christum sic manducamus & bibimus: ut integrum eum manere ad dexterā patris credamus. Et cum semel distinctione membrorū suorū in manifestatione corporis sui se obtulit hostiā uiuentem, passibilem & mortalem: quotidie tamen sub uelamento panis & uini a sancta ecclesia immolatur. & non in prescissum neque cruetum corpus eius: fidelium ore percipitur. Hac ille. Atq; talpa caecior esset, & in meridiano palpitanans sole tanq̄ in tenebris: qui hisce uerbis non intelligeret sacrum illū authorē indubitato sentire,

EVCHARISTIAE I. 56.

uer; Christi corpus in eucharistia secundum propriam substantiam contineri & sumi. ¶ Demum auctor libri admodum praecleari, qui theologia naturalis inscribitur, siue liber creaturarum, & liber naturalis: ex uisibilibus & corporalibus ad inuisibilia et spiritualia, rationali manu ductione & miro quodam artificio luculenter procedens: necnon ardua catholicae fidei mysteria, sine fuce sermone, efficaci tamen deductione & magno sententiarum pondere adaperiens, is inquam auctor, in illius sui operis titulo ducto testimo octogesimo quinto: eandem quam astruere molimur ueritatem de subsistentia corporis Christi in eucharistia, hoc modo proponit & confirmat. Sicut in sacramento baptismi, res uisibilis est aqua & ablutio per aquam cum uerbis ordinatis, & in sacramento confirmationis, res uisibilis est chrisma seu oleum: & unctio per chrisma cum uerbis ordinatis. Ita in isto sacramento eucharistiae, res uisibilis est panis & uinum: cum uerbis ordinatis a Christo & deinde fit manducatio uisibilis: sicut in baptismo fit ablutio, & in confirmatione fit unctio. Sed est differentia inter istas res uisibiles quae sunt in hoc eucharistiae sacramento: & inter res uisibiles aliorum duorum. Quia in baptismo, aqua remanet aqua: & in confirmatione, oleum manet oleum. Sed in isto sacramento, panis non remanet panis, nec uinum remanet uinum. quia uerba huius sacramenti sunt alterius conditionis quam uerba aliorum sacramentorum quae significant effectum & operationem inuisibilem quae fit intus in anima, & non significant effectum aliquem fieri in aqua nec in oleo. Sed in isto sacramento uerba significant effectum & operationem inuisibilem fieri in ipsis rebus uisibilibus: scilicet in pane et in uino quia significant transmutationem ream

§ Liber theologiae naturalis.

Author libri, theologiae naturalis

Verborum sacramentalium baptismi et eucharistiae: differentia.

DE SACRAMENTO

le & uerā panis in corpus Christi : & uini in sanguinē eius. Et ideo sicut realiter & ueraciter dum uerba proferuntur in alijs sacramentis: fit effectus & operatio inuisibilis nouiter in aīa. ita similiter dū uerba proferuntur super res uisibiles, scilicet super panē & uinū: fit effectus & operatio in pane & uino, secundū q̄ uerba significant. Quia nō uidetur maior ratio de uerbis baptismi q̄ de uerbis istius sacramenti; q̄ habeāt maiorē efficaciam: cū istud sacramentū sit nobilius & maius. Si ergo uerba q̄ proferuntur in sacramento baptismi q̄ est primū, habēt efficaciam ut hō baptizetur in aīa intus: sequitur q̄ uerba etiam istius sacramenti habeant efficaciam, scilicet ut panis mutetur in corpus & in carnem Christi ueram: & uinum in uerum sanguinem eius. ¶ Deinde in sequenti proxime titulo, idem author illam uerborum domini in sacramento eucharistie efficaciam, quam modo proposuit, ita comprobat & patefacit. Quod aut uerba Christi faciunt quod significant realiter & de facto: hoc manifestatur sic. Oportet enim de necessitate, quod uerba creatoris ascendat per unū gradum super uerba creaturæ: & necesse est dare unum gradum uerbo dei magis super uerbū hominis. Sed uerba creaturæ scilicet hominis: semper significant aliquid. Ergo uerba Dei magis debent habere ultra significationem, scilicet quod faciunt & significant, ita quod uerba dei: & significant, & faciunt quod significant. Aliter plus nihil haberent quam uerba hominis: quod est absurdissimū. Si ergo uerba hominis habēt uirtutē q̄ significant; sequitur quod uerba Christi qui est deus & homo, habent hanc uirtutem: quod significant, & ultra hoc faciunt quod significāt. Ergo uerba q̄ proferuntur

4
Idē author

Verba
Christi sacramenta-
lia: id facere, quod significant.

tur in sacramentis: significant, & faciunt quod significant. Sequitur ergo, quod uerba quae significant sunt unum corpus esse & existere in hoc sacramento faciunt ipsum existere ibi, mutando panem in corpus & uinum in sanguinem. Item etiam, uerba hominis semper significant, & non semper est ita sicut significant, in re, imo aliquando sunt falsa. Ergo oportet quod uerba Christi, si Dei & hominis, habeant unum gradum magis. Quae significant & semper sunt ita sicut significant in re, ita quod non possunt esse falsa; sed semper sunt uera. Et hoc necesse est, aliter non plus haberent Christi uerba: quam uerba hominis puri. Cum ergo uerba istius sacramenti sint uerba Christi, & non puri hominis: sequitur quod semper sunt uera, & ita est sicut significant. Item etiam, si creatura habet uirtutem mutandi aliam creaturam in se ut caro mutat panem in carnem & in seipsam: quare etiam uerba Christi non haberent uirtutem, ut mutant panem in carnem suam & uinum in sanguinem suum: cum ipse Christus ordinauerit uerba certa & determinata ad hoc. Ergo necesse est quod uerba Christi faciant quod significant, & semper sint uera: cum ipse non possit mentiri. Ergo in isto sacramento necesse est quod fiat uera mutatio in pane & in uino: ut sit ibi uerum corpus Christi, & uerus sanguis. Si enim dum proferuntur uerba in baptismo, fit mutatio in tus in anima inuisibili, & uere lauatur anima: multo magis dum proferuntur uerba Christi super panem & uinum eo modo quo ordinatum fuit: uera mutatio fit in pane & uino, quae res sunt corporales & corruptibiles. Haec ibi. ¶ Nec contemnat quae spem aut fastidiat seimonis simplicitatem: qua utitur praedictus autor in explicandis huius altissimis mysteriis, sine aliquo uerborum lenocinio, phaleratoque lepore.

Comendatio lib. theologiae naturalis

H

DE SACRAMENTO

1. Cor. 4

Rom. 1

Sap. 13

**Authores
ab Oeco-
lāp. addu-
ctos: con-
tra ipsum
militare**

quoniam non in sermone est regnum dei, ut testatur diuinus Paulus: sed in uirtute, sed magis admiratur soliditatem doctrinae & synceritatem ueritatis, his nudis & simplicibus uerbis aperte propositam. Et certe qui totum librum cum a uertice, ut aiunt, ad calcem usque euoluerit: perspicue dinoscet, quod inuisibilia dei a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque uirtus eius & diuinitas, ut ait Paulus. Perspiciet etiam ex sedula eiusdem libri lectione: quod ex magnitudine speciei & creaturae, cognoscibiliter poterit creator horum uideri, ut inquit Sapiens, & mecum demirabitur (ni fallor) in illo uale fictili simplicium uerborum: tam preciosum doctrinae sanae et catholicae thesaurum de sacratissimis fidei sanctae mysterijs contineri. ¶ Ceterum ab adducendis plurium autorum (qui profecto numerosi supersunt) testimonijs, quae rem propositam asseuerent: nunc est suspensendum. ne exuberantior aequo & nimia eorum copia fastidium ingerat lectori: & prolixitatem tædiosam inducat. Est & Oecolampadius in citandis autoribus qui suas fulciant partes: eo in libro quem improbamus, plurimus & copiosus, ut impensam admodum collocauerit operam: in illis ad suam assertionem astruendam afferendis, utpote Tertuliano, Ireneo, Cyrillo, Chrysostomo Augusti, Hieronymi, Ambrosio, & ceteris compluribus. Verum non alijs opus esset testibus ad suae positionis efficacem confutationem: quae ijs sacris autoribus quos pro se adducit, & illis ipsis eorum sententijs quas in suarum partium citat robur. Quoniam quidem omnes illi autores in suum aduocati auxilium, pro nostris stant casibus: atque pro nobis catholicae ueritate omnino militati, omniaque dicta ipsorum ab Oecolampa, illic addu-

Et a stipulatur plane, synceræ veritati quam prædicamus, ut copiosa certe tela & arma nobis subministraverit: quibus ipse profernatur: & tanquam Goliath, proprio confodiatur gladio: Nihilominus totos ingenij sui nervos atque vires in illo opere suo certatim intendit: ut prædictas sacrorum autorum sententias inuertat, atque ad suum detorqueat sensum: prorsus repugnantem genuinæ illorum intelligentiæ, magnopere ad id contendens, ut mutatis illorum autorum insignibus & clypeis per obortam interpretationem: eius uideantur milites, qui reuera sunt nostri. Quod cuique, libere eius prædictum euoluenti, & sollicita indagine singula illustrium autorum dicta inibi citata expendenti: protinus obuium erit atque perspicuum.

1. Reg. 17

Ex publica ecclesiæ determinatione, assiduo usu approbata: efficax etiam sumi argumentum, pro ueritate dominici corporis in eucharistia, comprobanda. Cap. XVIII

Nunc uero rationibus aliquot etiam agamus nostræ institutum, ostendamusque nullum ambigendi locum cuique relinqui debere: quod in sacra eucharistia uerum Christi corpus, & uerus itidem sanguis eiusdem, secundum substantialem præsentiam contineatur. Id ipsum siquidem primū cōiunct publicæ totius ecclesiæ assertio: quæ filios suos omnes hac semper imbuuit fide, credendumque fidelibus omnibus a suæ cōstitutionis initio proposuit, quod in hoc excellentissimo eucharistiæ sacramento, ueraciter Christi corpus & sanguis subsistat. Neque unquam fides hæc incōcussa deficiet in ecclesia, quan-

H 2